

vsak dan razen sobot, nedelj
in praznikov.

izdaja vsak dan razen sobot, nedelj
in praznikov.

1948-1949 XXXVIII

Cena lista je \$8.00

Entered as second-class matter January 16, 1933, at the post-office
at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879.

CHICAGO 23, ILL., PETEK, 9. AVGUSTA (AUGUST 9), 1946

Subscription \$6.00 Yearly

ŠTEV.—NUMBER 154

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1108, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 4, 1918.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Uredniški in upravniki prostori:
2637 South Lawndale Ave.

Office of Publication:
2637 South Lawndale Ave.
Telephone, Rockwell 4904

Šivše sovražne države ovabljen na konferenco

Prezentanti bodo za-
slani na plenar-
nih sejah

ALIJANSKA DELE-
GACIJA V PARIZU

8. avg.—Mirovna konfe-
rencia 21 zavezniških držav
v Parizu, Rumunijo, Ogr-
sko, Bolgarijo in Finsko, bivše
sovražne države, naj se udeležijo
konference, ki se bo pričela
v ponedeljek v Washingtonu.
Reprezentanti teh držav
bodo poslani na sejah, ka-
koder predlaga odborov in
ministrov.

Udeležena je bila procedura
za razpis o mirovni po-
stavitvi za porazene države in
ustanovitvi harmonije po vi-
ni debati med ruskim zuna-
njim ministrom Molotovom in
ameriškim državnim tajnikom
Achesonom. Konferenca je spre-
jela pravilo glede sprejemanja
držav, ki so navadno večino
opoziciji s strani ruske
delegacije.

Ruske države, ki so pomagale
zavezništvu v vojni proti o-
nim silam, a niso reprezen-
tne na konferenci, bodo da-
dobilo povabilo. Med temi
državami, Luksemburška, Me-
dija, Perzija in Irak.

Na besedni bitki med Mo-
lovom in Byrnesom, ki se je
la pred sprejetjem amende-
ne britske delegacije, je po-
ena. Včeraj sta oba pred-
stojala soglasno akcijo v smislu
preložit članov sveta zunanjih
delov štirih vesil.

Ves sem, ker je konferen-
cijskega sveste svetovne zuna-
njih ministrov," je rekel Byr-
nes. "Reprezentanti sleherne
države bodo lahko izrazili mne-
nje in pojasnili stališče o vseh
vprašanjih in problemih v teku
konference."

Prejet je bil predlog jugoslo-
vske delegacije, da reprezen-
tanti držav, ki so sosedje Nem-
ski in Italiji, lahko predložijo
svoje sugestije in priporočila
delegaciji. Delegacija je potem
skladno predlagala, naj se Al-
banijska delegacija udeleži plenar-
nih sej. Brit-
delegat Hector McNeil je de-
dal, da mora konferenca odloči-
ti o vprašanju.

Ameriški amandament, da ne
bode delegat nobene velesile po-
stavljal komisijske ali odbo-
rske, ki proučuje mirovne pogode,
bodo tudi ekonomski in vo-
jni vprašanja, je bil sprejet
v diskusiji. To pomeni, da
velesile ne bodo vmešavale
v delo komisij in odborov.

Voditelji delegacij, ki so se
deležali vseh debata o volil-
ni proceduri, so se, kakor izgle-
lo, pobotali. Oba, Molotov in
Byrnes, ki sta se klestila med
se, sta včeraj naglašala po-
stojanje sporazuma. Skoraj vsi
deležniki so bili sprejeti soglas-
no. Besednik Avstralije in Ho-
ndurške, ki so zahtevali, da mo-
rale države imeti večjo
vlogo pri odločitvah, so izrazi-
li zadovoljstvo, ker je bila
ustanovljena harmonija.

Člani italijanske delegacije
predsednik Alcide de Gasperi
včeraj dospeli v Pariz. Biv-
premier Ivanoe Bonomi in
poslanik v Franciji Giu-
sep Saragat sta člana delega-
cije, ki vključuje tudi okrog 80
deležnikov. Delegacija je predlo-
žila tajniku mirovne konference
amandament, nanašajočo se na u-
deležbo meje med Italijo in
Slovenijo.

De Gasperi je pred odhodom
rekel, da je bil zavezniški
tajiščnik priznati Italijo kot so-
vestno po kapitulaciji, toda
da ji zanikajo pravico repre-
zentacije na konferenci.
Člani rumunske, bolgarske in
grške delegacije so dospeli v

Kaiser zahteva kon- gresno preiskavo

Mogočne korporacije
preprečile razvoj
jeklarske industrije

Oakland, Cal., 8. avg.—Henry
J. Kaiser, industrialec na zapu-
stju, je zahteval kongresno pre-
iskavo proti mogočnim jeklar-
skim korporacijam, ki so grma-
dile ogromne profite v vojnem
času. Zahtevo vsebuje pismo,
katero je Kaiser poslal senatorju
Bridgesu, republikancu iz dr-
žave New Hampshire.

Bridges je prej sugeriral, naj
senatni odsek, kateremu načelu-
je senator Mead, demokrat iz
New Yorka, preišče vojni rekord
Kaiserjevih kompanij. Kaiser
je na sestanku s članikarji de-
jal, da se ne boji preiskave, tem-
več jo pozdravlja.

Kaiser je poslal kopije svoje
izjave vsem članom kongresa.
V tej pravi med drugim, da so
United States Steel Corp. in
druge kompanije pod kontrolo
te korporacije preprečile razvoj
jeklarske industrije na zapadu.

Amerika vrnila zlato Ogrski

Diplomatični krogi
vidijo politično
potezo

Budimpešta, Ogrska, 8. avg.—
Bivši Hitlerjev privatni vlak je
pripeljal zlato v vrednosti \$35-
000,000, skoro vso rezervno v zla-
to ogrske državne banke, iz
Frankfurta, Nemčija, kjer je
glavni stan ameriške okupacijske
armade. Vlak je bil močno
zastražen na poti.

Zlato je bilo odpeljavano v Nem-
čijo tik pred rusko okupacijo
Ogrske. Mnenje prevladuje, da
ga je ogrska banka izročila
Nemcem, ko je postalo očitno,
da bodo ruske armade zasedle
Ogrosko. Pozneje je zlato našla
tretja ameriška armada.

Prvič se je zgodilo, da je po-
razena država dobila zaseženo
imetje nedotaknjeno. Diploma-
tični krogi vidijo v ameriški ak-
ciji prefriganje politično potezo.
Namen je, da Ogrska drži okno
odprto proti zapadu, čeprav je
pod rusko okupacijo. Gesta je
bila storjena tudi iz namena, da
se izsili ruska kooperacija pri
rehabilitaciji ogrskega gospo-
darstva.

"Hvaležni smo Ameriki, ker
je vrnila zlato Ogrski," je rekel
dr. Nicolas Nyardi, ogrski fi-
nančni podminister. "Akcija je
prvi korak v smeri obnove go-
spodarstva. Ljudstvo bo dobilo
zaupanje v naše denarstvo, ker
bo krilo z zlatom. Ogrska fi-
nančna struktura bo ojačana."

Protiameriške demon- stracije v Trstu

Trst, 8. avg.—Italijanske žen-
ske so se udeležile protiameri-
ških demonstracij pred glavnim
stanom poveljstva ameriške di-
vizije. Demonstracije so bile
znak protesta proti zasegi hiš za
žene ameriških vojakov. Itali-
janke so nosile v demonstraci-
jah napise s besedilom "Zakaj
se vi Američani ne vrnete v kra-
je, iz katerih ste prišli?"

Pariz zadnji teden, člani finske
delegacije pa so na poti v fran-
cosko prestolnico.

Domače vesti

Nove določbe za pakete

Chicago, 8. avg.—Dne 5. avg. so sto-
pile v veljavo nove določbe za
pošiljanje paketov v Jugoslavijo.
Sedaj se lahko pošlje v en-
nem paketu do 44 funtov teže
in poština bo sorazmerna z težo
vsebine, ki pa je znižana. Pošt-
nina za 11 funtov teži paket
sedaj stane \$1.62.

Obiski

Chicago, 8. avg.—Gl. urad SNPJ so
zadnje dni obiskali Dani, Joan
in Donald Fifolt iz Clevelanda,
Edith Tancek iz Youngstowna,
O. Frank in Pauline Podboy iz
Park Hills, Pa. v družbi Edwina
Putza iz Chicaga, Mike Krulitz
iz Willarda, Wis., v družbi Fran-
ces Vertnik iz Chicaga in Anton
Cvetkovič iz Brooklyna, N. Y.

Nova grobova

Benld, Ill.—Društvo 356 SNPJ
je v dveh dneh izgubilo enega
člana in eno članico. Dne 25. ju-
lija je umrl Marko Balan v
bližnjem Sawyervillu. Bil je
dolgo bolan za rakom na želod-
cu. Dne 26. julija pa je umrla
dobro poznana in priljubljena
Johana Masco, ki je pred leti
vodila malo prodajalno in gostil-
no, v dolgi bolezni pa je vse zgu-
bila. Zapuščila enega sina iz pr-
vega zakona.

Iz Clevelanda

Cleveland, 8. avg.—Dne 3. avg. je bil
ubit v avtni nezgodi Vincent
Erdelyi, star 56 let in bivši Joli-
etčan.—Poroke: Carmen Kallš
in Lloyd McBrayer ter Sally
Hrvat in George Koffel.—
Družini Russel Grady se je na-
rodila hčerka prvorojenka.

Nov grob

Joliet, Ill.—Dne 1. avg. je u-
mril Anton Nemančič, star 50 let,
po poklicu pogrebnik in sin po-
kojnega Antona Nemančiča, tu-
kajšnjega pionirja.

Američani so papige, pravi Ehrenburg

Moskva, 8. avg.—Ilja Ehren-
burg, sloviti ruski žurnalist, ki
je nedavno obiskal Ameriko, je
objavil članek v Izvestjah, gla-
silu sovjetske vlade, v katerem
pravi, da so filmske kompanije
v Hollywoodu popolnoma zasuz-
njile mišljenje Američanov. O
svobodi mišljenja in svobodni
misli sploh ni sledu v Ameriki.
Povprečni Američan je uverjen,
da misli neodvisno, v resnici pa
le ponavlja ono, kar je čital v
časopisih, slišal po radiu in vi-
del na platnu.

Turški predsednik odobril novo vlado

Antkara, Turčija, 8. avgusta.—
Predsednik Ismet Inonu je odo-
bril novo vlado, katero je for-
malno Recep Feker. Trije člani
bivše vlade premierja Saracog-
luja, ki je resignirala zadnji te-
den, imajo pozicije v novem ka-
binetu.

Restrikcije v proizvodnji žganja odpravljene

Washington, D. C., 8. avg.—
Poljedelski departament je pre-
klical restrikcije glede produk-
cije žganja, ki so bile uveljav-
ljene zaradi pomanjkanja žita.
Zaloge žita so se povečale in
producenti so dobili zagotovilo,
da bodo dobili več žita v prihod-
njih mesecih.

Tajfun zajel otok Luzon

Manila, Filipini, 8. avg.—Taj-
fun je zajel otok Luzon in po-
vzročil veliko škodo. Najmanj
100 ljudi je bilo ubitih in ranje-
nih.

Unija CIO za vzpo- stavitev kontrole

Ljudstvo naj zahteva
akcijo od vlade

Chicago, 8. avg.—Unija klav-
niških delavcev, včlanjena v
Kongresu industrijskih organi-
zacij, je naslovila poziv ameri-
škemu ljudstvu, naj podpre
kampanjo za vzpostavitev kont-
role cen za vsa živila. V pozivu
omenja, da so cene poskočile
za 17.9% v Chicagu v enem me-
secu. To dokazujejo številke,
katere je objavil federalni urad
za delavsko statistiko.

Ralph Helstein, predsednik
unije, je dejal, da bo draginja
naraščala in da bo dežela za-
bredla v divjo orgijo inflacije, če
ne bo ljudstvo pritiskalo na fe-
deralno vlado za akcijo. On je
podal izjavo v zvezi s pripravami
za splošne demonstracije, ka-
tere bodo aranžirale unije CIO
po vsej deželi.

James F. Riley, direktor ura-
da federalne administracije cen
v Chicagu, je naznanil spremem-
be v stropnih cenah za sedem
vrst sadja in zelenjave. Cene
so bile znižane za hruške, jabol-
ka, spinac in solato.

Voditelji CIO so izjavili, da je
kampanja za vzpostavitev kont-
role cen za živila bolj važna kot
pa zahteve za zvišanje plač.

Portugalska dala zavetje nacistom

Ameriški sodnik
Jackson tarča
napadov

Lisbona, Portugalska, 8. avg.—
Grupe nacistov so dobile za-
vetje na Portugalskem in so za-
ščitene na podlagi portugalske
neutralske. Zavezniška kont-
rolna komisija se zmanj trudi
v naporih, da jih dobi iz dežele.

Nacisti izdajajo letake in list-
ke z napadi na demokratske
ideale, ustanove in osebnosti.
Tarča napadov je zlasti Robert
Jackson, član ameriškega vr-
hovnega sodišča in prosekutor
na obravnavi proti vodilnim na-
cistom pred mednarodnim tribu-
nalom v Nuernbergu. Nacisti
trdijo, da je Jackson ameriški
žid in da je njegovo pravo ime
"Jacobson".

Letaki naglašajo, "da Al Ca-
pone in drugi ameriški gangezi
dobivajo bolj pošteno obravna-
ve kot pa obtoženi nacisti v
Nuernbergu."

Zavezniške avtoritete bi rade
dobile v svojo pest zlasti Otona
E. Meyena, bivšega opravnika
poslov nemškega poslanstva v
Buenos Airesu, Argentina. On
bi lahko marsikaj razkril glede
odnošajev med Nemčijo in Ar-
gentino v teku vojne.

Nekateri nacisti so dobili po-
zicije kot profesorji na univer-
zi v Coimbr. Ti lahko širijo na-
cijsko propagando in so kot taki
nevarni.

Portugalska vlada je izjavila,
da se ne mara pogajati z zavez-
niški glede repatriacije nacistov.
Sklicuje se na neutralnost.

Manevri ameriških čet na Japonskem

Tokio, 8. avg.—Manevri ame-
riških čet se bodo pričeli v kra-
jih na japonskem obrežju 1. ok-
tobra. General E. H. Price je
dejal, da bodo manevri del po-
vojnega vežbalnega programa.

Člani britske misije pri Stalinu

Moskva, 8. avg.—Člani britske
delavske misije so obiskali pre-
mierja Stalina v Kremli. Na-
čelnik misije je profesor Harold
Laski, bivši načelnik eksekutiv-
nega odbora britske delavske
stranke.

SEJA ČLANOV ODBORA ZA PO- LITIČNO AKCIJO

Diskuzije o pripravi
za volilno kampanjo

OBSODBA LINČANJA
ZAMORCEV

New York, 8. avg.—Konferen-
ca članov odbora za politično
akcijo Kongresa industrijskih
organizacij se bo pričela prihod-
nji ponedeljek v Washingtonu.
Udeležili se je bodo tudi vodi-
telji več unij CIO.

Konferenca bo uvod v serijo
shodov v vseh industrijskih sre-
diščih dežele, da se bo ljudstvo
seznanilo z važnimi vprašanji in
pripravilo za učinkovito akcijo
v zvezi z volilno kampanjo. Mo-
bilizirana bodo vsa sredstva za
poraz kongresnikov in senator-
jev, predstavnikov reakcije, ki
dviga glavo in skuša uničiti vse
pridobitve, katere so delavci iz-
vojevali v zadnjih letih.

Na konferenci bodo razprave
o politični strategiji in drugih
vprašanjih. Jack Kroll, načel-
nik odbora za politično akcijo,
je izrazil zadovoljstvo, ker je bi-
lo več kongresnikov, reprezen-
tantov reakcije, poraženih pri
primarnih volitvah v nekaterih
državah.

Odbor je objavil izjavo, v ka-
teri je zvrnil odgovornost za na-
raščanje draginje na one kon-
gresnike in senatorje, ki so o-
skubili načrt za učinkovito kon-
trole cen. Na ameriško ljudstvo
je apeliral, naj pri novembrskih
volitvah izvoli moč, ki bo do-
ščitila interese delavcev in far-
marjev.

V drugi izjavi je odbor ob-
sodil drhalska nasilja v Georgiji
in Mississippi, ki so dosegla
višek v brutalnem linčanju pe-
tihi zamorcev. "Linčanje je sra-
mota za Ameriko," pravi izjava.
"Naša toliko opevana demokra-
cija je dobila črn madež pred
svetom. Nasilja in oživljenje
Ku Klux Klana so rak na telesu
Amerike, katerega je treba izre-
zati. Kongres ni izvršil svoje
dolžnosti glede zaštite pravic a-
meriških državljanov. Uveljavil
ni protilynčarskega zakonskega
načrta in ne načrta, ki bi odpra-
vil diskriminacije proti zamor-
cem glede uposlavitve v industri-
jah."

Odbor za politično akcijo je
poval federalni justični depart-
ment, naj odredi temeljito pre-
iskavo drhalskega nasilja v juž-
nih državah.

Zaščita britskih interesov v Perziji

Vlada v Teheranu
posvarjena

London, 8. avg.—Velika Bri-
tanijska je opozorila perzijsko
vlado, da bo ščitila oljne intere-
se in skrbela, da bo olje igralo
važno vlogo v svetovni ekono-
miji.

"Perzijsko olje mora igrati
važno vlogo v blaginji človeš-
tva," pravi svarilo, katero je
britski zunanji urad naslovil
vladi v Teheranu. "Velika Bri-
tanijska bo ščitila svoje interese
v Perziji."

Britska vlada je vznemirjena
zaradi stavke proti Anglo-Ira-
nian Oil Co. Vlada poseduje ve-
čino delnic te kompanije. Pro-
dukcija olja je zaradi stavke
padla za 360.000 ton.

Perzijski listi krifirajo giba-
nje britskih čet na ozemlju ob
Perzijskem zalivu pri Basri.
Britska vojaška posadka tamkaj
je bila ojačana s prihodom in-
dijskih čet. Listi naglašajo, da
gibanje britskih čet ograža ne-
odvisnost Perzije.

Britske priprave za blokada Palestine

Amerika proti
razkosanju dežele

London, 8. avg.—Vest iz urad-
nih krogov pravi, da se Velika
Britanija pripravlja za blokado
Palestine in vojaške operacije,
da ustavi dotok židovskih be-
guncov v deželo. Besednik ži-
dovskih organizacij je napovedal
katastrofalne posledice, če
bo Velika Britanija blokirala
Palestino.

Tajna židovska radiopostaja
Glas Izraela v Palestini poroča
o zbiranju britskih čet v bližini
Hajfe, glavnega pristanišnega
mesta v Palestini, kakor tudi o
obnovi britskih policijskih in
vojaških operacij. Britska kri-
žarka Ajax je dospela v Hajfo.

Člani britskega kabineta so se
včeraj sestali na izredni seji in
razpravljali o kritični situaciji
v Palestini. Seje so se udeležili
tudi feldmaršal Montgomery,
šef generalnega štaba, in več vi-
sokih vojaških častnikov. Pred-
sednik Truman še ni informiral
britske vlade, ali bo odobril ali
zavrgel priporočilo skupne brit-
sko-ameriške komisije, naj Pa-
lestina sprejme 100,000 židov-
skih beguncov.

Washington, D. C., 8. avg.—
Člani ameriške sekcije britsko-
ameriške komisije so se soglas-
no izrekli proti razkosanju Pa-
lestine na štiri province in ob-
novili pritisk na predsednika
Trumana, naj zavrne britski na-
črt.

Mnenje prevladuje, da bo
Truman vztrajal pri zahtevi, da
mora 100,000 židovskih begun-
cev dobiti zavetje v Palestini.

Japonski delavci objavili protest

Ameriške avtoritete
obdolžene zatiranja

Tokio, 8. avg.—Organizirani
japonski delavci so objavili vse-
bino protesta, katerega so posla-
li generalu Douglasu MacAr-
thurju, vrhovnemu poveljniku
okupacijskih sil. Protest nagla-
ša, da ameriške avtoritete vodi-
jo premišljeno kampanjo zatira-
nja.

Protest pravi, "da se položaj
na Japonskem lahko primerja
položaju v Nemčiji in Italiji in
da so nekatere ameriške akcije
v konfliktu z duhom in vsebino
potsdamske deklaracije. Odvze-
ta nam je bila pravica do oklica
stavk in demonstracij. Kakšnih
metod naj se japonski delavci
sploh poslužujejo za zaščito de-
mokratičnih pravic?"

Protest je prvi javni izraz
dvoma in razočaranja voditeljev
japonskih unij, odkar je Mac-
Arthur prepovedal demonstraci-
je. Zadevno prepoved je objavi-
l v maju. Protest je značilen,
ker so ga podpisali voditelji gi-
banja za ustanovitev industrijs-
kih unij po vzorcu ameriškega
Kongresa industrijskih organi-
zacij. Ti reprezentirajo čez mi-
lijon japonskih delavcev. Pro-
test je odmev akcije A. Thur-
stona, načelnika divizije za jav-
no varnost v glavnem stanu
MacArthurja, ki je zatrl delav-
ske demonstracije v Tokiju zad-
nji petek.

Sodnik omejil število piketov

Connersville, Ind., 8. avg.—
Sodnik Allen Wiles je izdal in-
junkcijo v prilog Rex Manufac-
turing Co., ki omejuje število
piketov. Stavko proti kompani-
ji je oklical unija United Elec-
trical, Radio & Machine Work-
ers CIO, ko so se pogajanja gle-
de sklenitve nove pogodbe raz-
bila. Voditelji unije so izjavi-
li, da bodo vložili priziv proti
injunkciji pri državnem apelat-
nem sodišču.

AMERIŠKA POLITI- KA V PRILOG VE- LIKI BRITANiji

Blokiranje širjenja so-
vjetskega vpliva je cilj

ANGLOFILJI V DR-
ŽAVNEM DEPART-
MENTU

Washington, D. C., 8. avg.—
Da je ameriška politika v pri-
log Veliki Britaniji, je ponovno
demonstriral predsednik Tru-
man, ko se je udal pritisku in
dal razumeti, da bo podpiral
britski imperij, ki se je odločil
za ustavitve širjenja vpliva so-
vjetske Rusije.

Ta politika je očitna, odkar je
imel bivši britski premier Win-
ston Churchill govor v Fultonu,
Mo., v navzočnosti predsednika
Trumana. V tem je predlagal
ustanovitev vojaške zveze med
Veliko Britanijo in Ameriko
proti Rusiji. Ponovno je bila
poudarjena v teku debate o vo-
sili v vsoti \$3,750,000,000 Ve-
liki Britaniji. Tedanji federalni
zakladnik Vinson, ki je zdaj na-
čelnik federalnega vrhovnega
sodišča, je priznal, da je poso-
jilo potrebno, da bo Velika Bri-
tanijska lahko vodila boj proti ru-
skemu komunizmu.

Amerika je podprla Veliko
Britanijo, ko je Rusija ogra-
žala britske oljne interese v
Perziji in njeno zahtevo, da mo-
rajo sovjetske čete zapustiti se-
verno Perzijo. Na drugi strani
pa je Rusija zahtevala odpoklic
britskih čet iz Sirije in Leba-
nona.

Velika Britanija se ne bo od-
povedala svojim interesom na
Srednjem vzhodu. Ona ima po-
godbo z Irakom, ki ji daje pra-
vico vzdrževanja vojaških čet
v tej deželi. Nedavno je sklenila
tudi vojaško pogodbo s Trans-
jordanijo, arabsko državo, ki je
prej tvorila del Palestine.
Transjordanijo je priznala kot
neodvisno državo, toda ostala je
pod britsko dominacijo. Velika
Britanija se je morala odpove-
dati mornaričnim in vojaškim
bazam v Egiptu, toda dobila bo
baze v Libiji kot nekakšno od-
škodnino.

Uradno pojasnilo je, da so a-
meriški interesi tesno povezani
z britskimi interesi. Iz tega raz-
loga mora Amerika podpirati
Veliko Britanijo proti Rusiji.

Politiko v prilog Veliki Bri-
taniji narekujejo anglofilji v držav-
nem departmentu. Med temi so
državni tajnik Byrnes, William
I. Clayton, podtajnik za ekono-
mske zadeve, in James C. Dunn,
bivši pomožni državni tajnik, ki
je bil nedavno imenovan za po-
slanika v Italijo.

Produkcija vojnega materiala v ruski coni

Berlin, 8. avg.—Ameriške in
britske vojaške avtoritete so iz-
javile, da dobivajo poročila o
produkciji orožja, streliva in
drugega vojnega materiala v ru-
ski okupacijski coni. Ameriški
uradniki so se izrekli za imeno-
vanje posebne komisije, ki naj
bi obiskala vse okupacijske co-
ne in preiskala obseg razorože-
vanja na podlagi dogovorov, ki
so bili sklenjeni na konferenci
velike trojice v Potsdamu. Tr-
di se, da so ruske avtoritete
proti imenovanju komisije.

Obsedno stanje v perzijski provinci

Teheran, Perzija, 8. avg.—Ob-
sedno stanje je bilo oklicano v
provinci Kužistan po izbruhu
stavke več tisoč delavcev. Voja-
ške čete so zasedle tovarne v Ah-
wazu, glavnem mestu province.
Ahwaz leži ob reki Karun, 330
milj južnozahodno od Teherana
in 75 milj severozahodno od Mu-
hameraha, pristanišnega me-
sta ob ustju te reke.

PROSVETA

THE ENLIGHTENMENT

GLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Organ of and published by Slovene National Benefit Society

Narodna se Zdravna družba (Ivan Chinga) in Kanado \$2.00 na leto, \$3.00 za pol leta, \$1.50 za četrt leta; za Chicago in okolice Cook Co. \$7.50 za leto, \$3.75 za pol leta; za inosomative \$2.00.

Subscription rates: for the United States (except Chicago) and Canada \$2.00 per year, Chicago and Cook County \$7.50 per year, foreign countries \$2.00 per year.

Cene oglasov po dogovoru.—Rokopisi dopisov in nenarodnih člankov se ne vračajo. Rokopisi literarne vsebine (črtice, povesti, drame, pesmi itd.) se vrnejo pošiljatelju le v slučaju, če je priložil polnino.

Advertising rates on agreement.—Manuscripts of communications and unsolicited articles will not be returned. Other manuscripts, such as stories, plays, poems, etc., will be returned to sender only when accompanied by self-addressed and stamped envelope.

Naslov na vas, kar ima stik s Heloni

PROSVETA

2057-59 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Illinois

Datum v oklepaju na primer (August 31, 1946), poleg vašega imena na naslovu pomeni, da vam je s tem datumom potekla naročnina. Ponovite jo pravočasno, da se vam list ne ustavi.

Komu se je izplačala vojna

Pred desetimi leti je bilo v deželi mnogo govora in zahtev za "razprofilitiranje" vojne. Se reakcionarna Ameriška legija je v tistih letih sprejela resolucijo, v kateri se je izrekla za to načelo—da ne sme nihče delati profita iz vojne, ako se dežela še kdaj znajde v nji. Posebno pa so to naglašali unijski voditelji in delavsko časopisje, prav tako tudi liberalni cerkvenjaki, liberalci in asortirani politiki.

Podlaga za te zahteve za "razprofilitiranje" vojne je dala senatna preiskava, ki se je bavila z vprašanjem, zakaj ali kakšne sile in vzroki so potegnili Ameriko v prvo svetovno vojno. Tista preiskava, ki se je vlekla par let, je odkrila, da so pri potegnitvi Amerike v vojno igrali glavno vlogo "trgovci s smrtjo"—tovarnarji municije in orožja in bojnih ladij etc. etc.—in bankirji.

Rezultat tega študija je bil, da je kongres sprejel tako zvani nevtralnostni zakon, kakor tudi Johnsonov zakon, ki je prepovedoval dajanje posojil vsem onim deželam, ki so "pozabile" plačevati vojne dolge. Namen obeh zakonov je bil, da se "enkrat za vselej" prepreči ameriški vstop v novo vojno, ako bi prišlo do nje. Namen je bil s striktno "izolacijskega" stališča dober, ampak ni držal. Ko je nekaj let pozneje izbruhnila druga svetovna vojna, katero je zažgal Hitler, je kongres z odobravanjem večine ljudstva obšel oba zakona s "posojilno-najemnimskim" zakonom ali "lend-leaseom".

Prav tako so se tudi razbiline vse tiste zahteve po "ratificiranju" vojne. V začetku oboroževanja je kongres sicer sprejel zakon za omejitev profitov v nekaterih vojnih industrijah—letalski, ladjedelniški in še par drugih. Toda tovarnarji so šli na "sedeco stavo" in prisilili kongres, da je kapituliral in preklical tisti zakon. Ko je nebo postalo streha tudi za vojne profite, šele takrat so se velik "free enterprizerji" lotili dela in se vrgli na vojno produkcijo.

Seveda za "obrambo domovine" niso hoteli investirati dolarja iz svojega žepa. Vse nove vojne tovarne je morala zgraditi vlada na ljudske stroške, če je hotela dvigniti vojno produkcijo na zadostno višino. In vlada je zgradila čez tisoč modernih tovarn, med katerimi je bilo štiri sto največjih industrijskih gigantov v deželi, ter jih opremila z najmodernejšimi stroji in orodjem. V te tovarne je vložila okrog petnajst milijard dolarjev in jih oddala v najem "free enterprizerjem", večinoma velekorporacijam. Toda predno je bil privatni kapital pripravljen napraviti "uslugo" vladi, je zahteval črno na belem (v zakonu in pogodbah), da bo po vojni imel obratovalec (korporacije) prvo priliko do nakupa teh tovarn, kakor tudi strojev in orodja. Seveda po "dobri" ceni—pet krav za groš!

Tista podjetja, ki so sama povečala tovarne ali nabavila stroje, so si pa v davčnem zakonu izvojevala pravico, da jih amortizirajo (si plačajo investicije) na račun produkcijskih stroškov v petih letih. Povrh tega je kongres dal vsem "free enterprizerjem" posebni "bonus" v obliki povojnega davčnega popusta in garantiral za dobo dveh let po vojni vsaj enako velik profit kot so ga delali skozi tri leta pred vojno.

Poleg vsega tega so podjetniki prejeli masne pa kolosalne kontrakte ali vojna naročila od vlade. Konkurence na tem polju ni bilo in ceno za izvršitev naročil so si sami postavljali, bodisi na principu "eost plusa" ali pa so "zglihali čez". V prvem kot drugem primeru so bili profiti dokaj čedni—od 25 do 2,000 odstotkov čistega na leto; poleg tega pa so si tudi nagradili gigantične rezerve za "suha leta".

Okrog 80% vseh vladnih vojnih naročil je pograbilo nekaj ducatov velekorporacij, po številu okrog 60. Majhen biznis ni bil deležen dosti vojnih naročil, kajti monopol so imele velekorporacije. Kolikor teh naročil je pricurjalo do malih ščurkov, so jih dobili iz druge roke, to je od "prime" kontraktorjev ali velekorporacij, od katerih so mali podjetniki postali popolnoma odvisni.

Razlog, da pišemo to, je predvsem poročilo senatnega malobizniškega odseka, v katerem je podal sliko, kaj se je med vojno zgodilo na polju koncentracije kapitala. Poročilo je seveda zelo alarmantno—alarmantno predvsem za mali biznis, toda tudi za deželo. To poročilo omenja, da so bile velekorporacije že pred vojno gigantični industrijski monopoli, toda vojna je iz njih napravila še veliko večje gigante. Že prva svetovna vojna je zelo pospešila koncentracijo kapitala, zadnja vojna pa je ta proces podvojila in podesetorila.

Iz tega poročila razvidimo, da ima danes 63 največjih korporacij več delovnega kapitala ali rezerve kot so ga imeli leta 1939 vsi "free enterprizerji"—vsa industrijska podjetja. Te korporacije lahko s to rezervo pokupijo 72,700 manjših korporacij ali 94% vseh industrijskih podjetij v deželi.

Poročilo dostavlja, da se to tudi vrši. In sicer danes velike ribe veliko hitreje požirajo male ribe kot so jih kdaj prej. Manjše korporacije druga za drugo izginjajo v bisago monopolističnih industrijskih gigantov, ali pa enostavno postajajo njih vazalke. Kdor se temu procesu upira, je potanjen ob zid.

Z drugo besedo: velekapital se je med vojno tako zredil in skoncentriral, da je danes gospodar dežele le nekaj ducatov gigantičnih industrijskih kombinacij. S temi korporacijami je seveda tesno povezan tudi ves bančni velekapital. Kljub temu pa izpovedniki privatnega kapitalizma na vseh koncih in krajih govorijo o "free enterprizu" kot da bi res vsakdo lahko postal kapitalist in si koval srečo v raju malega podjetništva. O tem se bomo še pogovorili.

ZA KONVENCIJO IN DRUGO

Cicero, Ill. — Prepričan sem, da bo 13. redna konvencija SNPJ uredila vse najboljše za napredek SNPJ, zato so bili izvoljeni za delegate člani, katerih srčna želja je korist in napredek jednote.

Upam in želim tudi jaz, da bo imela delegacija največji uspeh, zaeno pa podajem nekaj navodil, katere upam, da bodo upoštevani.

List Prosveta je največji agitator in vodnik članstva. Zanimljivo je, da je v slovenski eno izdajo na teden, katero čitatelji zelo pogrešajo. Želim in priporočam, da bi to številko nadomestili tako, da bi petkovi številki priložili štiri strani, in sicer dve v slovenski in dve v angleščini. S tem bi ustregli tistim, kateri želijo sobotno izdajo.

Razlogi za to so: sobotno delo je nadurno in bi stalo veliko več kot povečana petkova izdaja, čitali pa bi jo v ponedeljek. Smernice Prosvete naj ostanejo kot so, ker boljše ne poznamo. Urednik naj bo član gl. odbora, kajti to je ena družina, katere mora delati skupno za procvit in blagor naše jednote.

Dasi imamo svobodo tiska, želim, da se omeji dopise, kateri nimajo pomena in vrednosti za našo javnost. Ko sem čital nekatere teh dopisov, sem prišel do zaključka, da je bilo vse skupaj ene vrste godjaja, zabeljena s fazejskim naslovom: "Bog, zahvaljujem te, ker nisi tak kot so drugi".

Največ delajo za jednoto društveni tajniki. Da pa dobijo plačano, morajo društva naložiti izredno doklado, navadno 10c. V mladosti jednote je bilo drugače. Tedaj je morala skrbeti, da ostane in bo solventna ter pripravljena za vsak slučaj. Tedaj je bila blagajna majhna, sedaj pa se je zboljšala. Kaj mislite o tem, zborovalci 13. redne konvencije? Namreč da bi od tistih 10c, katere pobiramo od članov za društvene stroške, plačali jednoti 5 ali 6c, drugo naj bi dodal upravni sklad. Tajniki naj bi bili plačani od 10 do 12c od člana na mesec. Vi lahko o tem razpravljate in odločite, ako se vam vidi dobro in potrebno, ako pa ne, naj ostane po starem.

Plača delegacije naj bo v primeri z izgubo časa in sedanjimi stroški. Poštena plača dobrim delavcem, mora biti naš princip! Obiskovanje bolnikov naj ostane kot je sedaj, saj to je vendar bratska ljubezen in tolažba. Simulantov ali te vrste goljufov je dandanes malo. Član, ki je brez sorodnikov, je bratskega obiska zelo vesel.

Se nekaj mi je na mislih, o čemer ne pišem rad, toda vidi se mi potrebno. To je: konvencija naj bi nekaj zaključila glede naših "LENUHOV". Lenuhe mislim tiste vrste člane, kateri se brez najmanjših zadržkov ne udeležijo seje vsaj enkrat na leto. Tem lenuhom ni mar za društvo in ne za bratstvo, češ: jaz plačujem društvene prispevke in kaj me briga drugo! Društveno bratstvo bi moralo biti za vse enako, to je, da v slučaju smrti storijo svojo dolžnost, dasi je možnost, da je bil umrl član največji lenuh. Ako bo šlo tako naprej, ne bo dolgo, ko bomo morali opustiti društvene seje. Zborovalcem te konvencije je svetujem, da premišlujejo o tem in nekaj zaključijo.

Z vsakim smrtnim slučajem društvenega člana ima društvo obveznost, dasi ni bilo umrlemu članu nikdar mar za društvo. Moj nasvet je, da komur ni mar društvo v življenju, za tistega naj ne ima društvo ob njegovi smrti nobene obveznosti. Kaj mislite o tem? Je hudo, toda, žal, potrebno!

Ob tej priliki vabim starega naseljence mr. Vertina, ki je opisal svoj tragični življenjski v Prosveti, da bi se udeležil konvencije SNPJ, katere se bo pričela dne 12. avgusta v Evelethu. Videli boste delo in sad Slovencev, za kar ste nekaj vprašali. Uverjen sem, da vam bo dala delegacija častni sedež. Naj Vas ne ovira, ker niste član SNPJ,

kajti Vaša zgodovina je povedala vse.

Delegaciji 13. redne konvencije pa želim, da bi njeni zaključki in delo rodilo najboljše sad. Predno pa zaključite svoje delo, naj vas duh popelje na rodno grudo naših pionirjev—na zemljo slovensko! Pomagali smo že, toda potreba je velika, posebno glede meje in zemlje naših očetov. Oni kličejo in želijo, da z našo pomočjo postane svoboden slovenski narod, prost slovenski rod, na zemlji svoji svoj gospod!

M. Kure.

PISMO IN PROŠNJA PARTIZANSKEGA INVALIDA

Export, Pa. — Rojakinja Mary Rihtaršič iz Universal, Pa., je prejela sledečo pismo od partizanskega invalida Gustla Florjančiča, Tržič, Spodnja Preska 2, Slovenija, Gorenjsko:

"Draga teta! Gotovo se bo Vam čudno zdelo, da Vam piše tako rekoč nepoznanec. Jaz sem mož Vaše nečakinje Bernardke. V imenu Bernardke in najinih otrok se Vam prav lepo zahvaljujem za poslano stvar, ki ste jih poslali Vaši sestri, Bernardkini mami.

Čudež je, da smo ostali živi. Moje pero Vam ne more opisati vse pretrpelo trpljenje. Sicer Vam je znano iz časopisov in radia, kaj vse je pretrpel slovenski narod v času okupacije, vendar pa si je nemogoče predstavljati zverinstva, ki so ga počenjali Nemci s slovenskim narodom. Takoj, ko so zasedli Jugoslavijo, so pričeli ljudi zapirati in izseljevati, nato pa na debelo streljati. Požgali so cele vasi in ljudi zmetali v ogenj. Požgali so tudi vse planinske kočice in hotele, katerih je bilo zelo veliko po vseh slovenskih planinah. To pa radi tega, ker so bili v hribih partizani, kateri so se borili za svobodo slovenskega naroda. V partizanih sem bil tudi jaz od 1. 1944. Ko so nam požgali kočice in hotele, smo morali sami graditi lesene hišice v dobro skritih in gosto zaraščenih gozdovih, da nas niso mogli izslediti.

Gorje nam, če bi nas izsledili! Večkrat se je zgodilo, da so partizani živi zgoreli v ognju, ali pa bili ubiti od bomb in krogel. Imel sem srečo in me ni nič hudega doletelo, pač pa sem imel smolo na drugi način. Nekoč je prišla do mene Bernardka in mi prinesla potrebne stvari. Ker pa ni smela v naše taborišče, sem ji šel naproti do predora v dolini. Gotovo Vam je še znano, kje je ta predor. Tam sva se srečala, se nekaj časa pogovarjala, nato pa razšla, jaz v goščo, ona pa domov. Nad predorom, kjer je most, sem se srečal s tremi partizani, nakar smo vsi naenkrat šli po mostu, kateri pa se je zlomil in padli smo v globoko v vodo. Jaz sem si pri padcu zlomil nogo v kolku, drugi tovariš si je polomil rebra, dvema pa se ni nič hudega zgodilo. To se je zgodilo 1. 1944, teden pred božičem. Ob takem času se še nisem nikdar kopal, zato si lahko mislite, kako mi je bilo pri-

jetno... Sedaj imam stegno ortopedno, gluh stopal in pet centimetrov krajšo nogo. Vzlic temu pa sem šel delat nazaj v predelnico meseca novembra 1945. Ali dolgo ne bom mogel, zato sem zaprosil za trafiko, da bom zaslužil za preživljanje moje družine.

Težko je začeti s prodajalno oz. trafiko, ker nimam denarja. Seveda, država mi bo dala nekaj posojila, ali to ne bo zadostovalo, kajti za začetek potrebujem vsaj 40,000 dinarjev.

Med vojno so nam pobrali Nemci vse, tudi radio aparate. Tega zelo pogrešam, a pri nas se ga sedaj ne dobi, ker je treba najprej izdelati druge bolj važne predmete.

Draga teta, ne pišem Vam radi tega, da bi se Vam smilili, ampak to je čista resnica. Imam prošnjo do Vas, namreč če bi dali v časopise priloženo prošnjo. Obrnil se bi tudi na moji dve polsestri, ki se nahajata nekje v Ameriki že nad 40 let, ali nimam njihovih naslovov. Ena se piše Marija Rosenberger in je v Ambridgeju, Pa., druga pa se piše Alojzija Pavc, živeča v Milwaukeeju.

Kmalu bi pozabil opisati mojo družino. Imam dve hčerki, starejša stara osem let, mlajša dve leti. Obe sta zdravi, Bernardka pa le za silo. Kruha sedaj nam ne manjka.

Moja prošnja se glasi: Dragi ameriški Slovenci! Podpisani partizanski invalid se obračam na Vas, da bi zbrali prispevke in mi poslali radio-aparat, s katerim bi si krajšal čas. Jaz sem invalid s pohabljenjo nogo. V upanju, da se boste odzvali in mi pomagali, se Vam že vnaprej zahvaljujem. Gustl Florjančič, Tržič, Spodnja Preska 2, Slovenija, Gorenjsko, Jugoslavija."

Jurij Previc.

PRISPEVKI ZA OTROŠKO BOLNIŠNICO

Cleveland, O. — V mesecu juniju smo pri podružnici 48 SAN. Sa sprejeli sledeče prispevke za otroško bolnišnico:

Nabiralac Anton Bokal: Frank Kaluža \$10, Frank Komidar \$10, John M. Copić ml. \$5, Bokal nabral med veselo družbo \$10, skupaj \$25.

Nabiralac J. F. Durn: Frank Trebec \$10, Joseph Kunčič, Waterloo rd., \$40 (izročil F. Barbič), Leo Simončič \$5, Anton Vehar \$5 (izročil A. Božič), družina Frank Zafred \$5 (namesto venca za pokojnim Louisom Jeršetom), Anton Jerman in žena, Bishop rd., \$6, miss Ursuline Mekinda \$5, Frank Verbič \$10 (izročil L. Kafferle), Jack Marinko in žena (?) namesto venca za pokojnim Mikom Spehom), John E. Lokar ml. \$10, Joško Jerkič \$5, izročil se John Kovariš, Chas. Košir, ki sta prispevala vsak po \$5. Ena oseba pa je darovala manjšo vsoto. "Skupna vsota za otroško bolnišnico znaša v mesecu juniju \$193.

Za obrambno akcijo: Društvo Kras 8 SDZ za članarino \$6, dve osebi pa manjši vsoti.

Vsem prispevateljem najlepša hvala v imenu slovenskih otrok, ki se bodo zdravili v bolnišnici, za katero zbiramo denar. Vse kaže, da smo v zadnjem mesecu postali precej malomarni. Pomnite, da naš cilj v Clevelandu še ni dosežen, torej se bomo morali malo bolj potruditi, da zberemo skupaj še ostalo vsoto. Med nami ne sme biti malodušnosti! Veliko je še Slovencev, ki do sedaj še niso ničesar darovali, zato je potrebno, da se tudi oni končno odzovejo našemu apelu in darujejo po svojih močeh, kajti je še vedno čas.

Ne pozabite, da še vedno zbiramo ohijske prodajne davčne znamke in ste prošni, da jih hranite in prinesete spodaj popisnemu, potem, ko bodo nastopili hladnejši dnevi, jih bomo pa prešteli in vnovčili.

Dalje sporočam članom naše podružnice kot tudi zastopnikom društev, da smo sklenili na zadnji seji, da se ne bo vršila seja

Daniel Tobin, predsednik unijskega ADF, se je o ponovni izvolitvi senatorja Bilbota, noriškega rasnega bigota, sledeče izrazil: "Mississippi lahko zopet pošlje Bilbota v senat, toda senat ni pristojen, da mu prisna sedež. V resnici bi ga moral poslati nazaj, in sicer v živinskem vagonu."

naše podružnice v mesecu avgustu, vršila pa se bo kot običajno v mesecu septembru, in sicer četrtri tork. Prošeni ste, da vzamete to naznanilo na znanje in se gotovo udeležite te seje.

J. F. Durn, tajnik.

IZ URADA "BIG" TONYJA

Oakland, Cal. — Ko sem se vrnil po dvomesečnem potovanju domov, to je na 26. julija, so mi takoj povedali žalostno novico, da je umrl 14. julija član SNPJ John Vlah.

Pokojnik je prišel v Ameriko 1. 1923, in sicer v Cleveland, O. Pristopil je k društvu 126 SNPJ. Pred dvema letoma se je preselil iz Clevelanda v Oakland in prestopil k našemu društvu št. 594 SNPJ. Imel je srčno bolezen, katerega je uničila. Ob smrti mu je bilo 57 let. Pogreb se je vršil po civilnem obredu in bil upepeljen na svojo zahtevo. Rojen je bil 1. 1889 v Matulji, Opatija, Istra, Jugoslavija. Tu zapuščal užaloščeno soprogo, v stari domovini pa sina, ki se je bojeval zadnjih pet let v partizanski vojski.

Pokojnik mi je pravil, da bo skušal dobiti sina v to deželo, toda smrt mu je prekrizala račune. Mož je bil izobražen in je govoril več jezikov. Tudi angleščine se je hitro privadil, tako da je bil zaposlen pri Montgomery Ward Co. kot skladiščni klerk.

Predno sem se podal na potovanje, sem ga obiskal in tedaj mi je potožil, da se ne počuti dobro. Želel mi je srečno potovanje in mi naročil naj obiščem njegove sorodnike v Clevelandu, kar sem tudi storil, ne sluteč, da sva se tedaj zadnjikrat videla.

Bil je dobra duša in je v vsakemu rad pomagal. Pri njemu sem potožil, da ne morem nikjer kupiti avtomobilskih obročev za našo "Lizo", on pa mi jih je takoj preskrbel štiri. Če bi mi jih ne, ne bi mogel iti na potovanje. On je že pretrpel dobroto te naše solzne doline, nas pa še čaka. Naj v miru počiva, njegovi družini pa moje globoko sožalje!

Anton Tomič.

DVOJE PISEM IZ STARE DOMOVINE

Milwaukee, Wis. — Prejel sem dvoje pism iz St. Jerneja na Dolenskem, in sicer od sestre Vere Koskošev in od moje matere Ane Stembergar.

Sestrino pismo se glasi: "Dragi brat Stanko!—Tvoje pismo je napravilo toliko živčavanja v hiši, da si ne moreš misliti. Mislili smo, da nisi več med živimi, kajti drugi so se takoj javili svojem, le od Tebe ni bilo toliko časa glasu iz Amerike. Končno pa je dospelo pismo, pošiljatev in tudi slike od Tvojih dragih. Oh, kako velik blagoslov—kar dva sinčka naenkrat! Tudi stricova žena iz Kostanjevice je rodila hčerko in sinčka, toda sinček mu je umrl in žena, tako da ima sedaj stric Franca samo tri hčerke. Kakor vidiš smo ostali živi

kljub trpljenju in strahu, gih pa ni več med živimi, ti dala so svoja življenja za budo. Leta 1944 so fašisti Jožeta Perkoviča, in sicer njegovemu domu, nato pa z hišo. Rudi pa je ušel k znanom, potem pa so ga domači izdajalci, zato si je končal življenje v Gornjem polju. Pri Kušanovih Vid in Stive k partizanom ta 1942 pa so fašisti Nac sodili na tri leta ječe, kar poval orožje za njih. Leta je odšel k partizanom tud minik, katerega pa so takoli belogardisti in ga ustrocerovali logu, sestro Ano in peljali v Nemčijo, kjer je v tovarni.

Justini so tudi ubili mo ga vrgli v vodo, Andrejenu, komaj 10 let staremu, roko odsekali. Sedaj hodijo. Pirkovič iz doline je zvezati partizane, nakar zmetali na pod in s cepmi tilji po njih, da so vse pobili kar so zažgali pod, nalovili otroke in jih zmetali v goslopolje. Neko partizanko mučili in jih zrezali pet zvezdo na trebuhu, hkrati klali ljudi kot živino in jali kri za klobase.

Kušlanovi so se že v Nace in žena Ana, Stive in Stive je bil močno ranjen slabo počuti. Gotovo Te kako je pri nas doma. Malo veliko pomagala partizanom kar so jo ujeli in zapeli te ko sestradali, da je čisto bela. Jaz pa sem bila v od avgusta 1944 do maja. Pobrali so nam vse, kar dalo odtrgati. Sedaj obmo dom, da bomo na go pozimi. Ko bi hotela ves sati, bi napolnila veliko k. Zaključujem in Te pozdrav. —Tvoja ljubeča sestra Vera Koskoševa."

Materino pismo pa se glasi: "Dragi Stanko in vsi ostali! Prejeli smo Tvojo drugo piko, za kar se Ti najlepše v. ljujem. Bili smo veseli v kajti pri nas je še vedno poz. kato, olje pa sploh ne do. zato smo ga bili toliko bol. seli. Upamo, da bo drugo. boljše. Veš, dragi sin, m. krat sem se še pokesala, ker šla iz Amerike, zlasti v vo. času, kajti strašno smo t. zaradi sovražnikov in dom. izdajalcev. Noč in dan smo pripravljani, da nas pob. Ako bi bili domobranci le. sec dni pri nas, ne bi dane. več med živimi. Po njih. begu se je našlo zapisk. terem je bila zapisana. Stembergarjeva družina, in cer so nas nameravali vse. premoženje prodati in denar. rabiti za zidavo novega k. ma.

Volovčeva hiša je bila v. rušena, ker so jo Nemci. bardirali, tako tudi Majzel. hleve so pa požgali, prav. Čampetove hleve. Zelezni. in Pirkovičeva poslopja p. porušili Italijani, tako da. raj ne pozna kje so stale.

Dne 16. marca smo šli na. rovice, kjer so grobovi. padlih partizanov. Padlo je. preko 100 samo iz Sent. ja. Tam nas je bilo čez. in imeli smo tudi godbo in. ce. Čast dekletom, ki so. lepo okrasila grobove!

Vsi bi radi videli, ako bi. gel priti domov, da bi se. krat videli. Pili stricu. Na. in izročil naše pozdrave. on naj bi nas obiskal. Sp. najlepše pozdrave od Tvoje. tere—Ane Stembergar."

Ti dve pismi dovolj jasno. čata o terorju, ki so ga. stitno nasladi vršili belog. sti nad slovenskim narodom. se je boril za svobodo.

Stanley Stembergar.

OBJAVA JUGOSLOVANSKEGA KONZULATA

New York, N. Y. — Obve. jugoslovanske naseljence, ki do šli v Jugoslavijo, da la. do šli v Jugoslavijo, da la. boj vzamemo razno orožje. in podobno, a jim ne bo tr. le predmete plačati v. rine.

Generalni jugos. konzul.

Seznam štev. 8

96.00

86.50

340.00
100.00
5.00

33.40
30.00
50.00

340.00	Ljubljana.—Zelo majhen odstotek skupne obdelovalne površine v Sloveniji obsegajo državna kmetijska posestva. Toda čeprav je majhen njihov obseg, so v veliko podporo našim kmetom pri iskanju poti iz starih načinov dela k novim, donosnejšim oblikam gospodarjenja. Državna posestva bodo s primeri, vzgledom, z živo prakso pokazala kmetu, kako lahko izboljša svoje gospodarstvo, v čem je izhod iz njegovega siromaštva in zapostalosti. Istočasno pa bodo vzrejo plemenske živine, vzgojo izbranih semen, sadnih in vinških sadih in z drugim kmetom neposredno pomagala pri izboljšanju njihovega gospodarstva. Državna posestva v naši ljudski državi so potemtakem samo v korist našega delovnega kmečkega ljudstva.
100.00	
5.00	
33.40	
30.00	
50.00	
000.00	
10.00	
100.00	

100.00	Državno posestvo v Gornji Radgoni je gotovo eno največjih in najbolj urejenih vinogradniških posestev v Sloveniji. Za napreden razvoj našega vinogradništva bo imelo to posestvo velik pomen. Iz kušnje pri vzgoji trsa s tega posestva bodo služile vsem našim vinogradnikom, da bodo lahko prenovili stare, nedonosne vinograde, v čemer je pogoj za napredek, pa tudi za obstoj našega vinogradništva.
140.00	
5.00	
4.00	
68.75	

Gornjeradgonsko državno posestvo leži ob severni meji srednjegoric in je večinoma strnjeno. Le nekaj vinogradov, ki spadajo k posestvu, leži blizu Ljutomeru. Glavna gospodarska panoga posestva je vinogradništvo. Druga obdelovalna zemljišča služijo posestvu le v podporo vinogradov, da pridelajo krmo za vprežno živino in selena gnojila za trasje. Precej obdelovalnih zemljišča imajo za svojo uporabo vinikarji. Nekaj gozda, ki je priključen posestvu, potrebujejo za pridobivanje listja in za tekoče potrebe po lesu.

Sorazmerno velik del državnih vinogradov je zelo mlad, ki pa danes že vsi rodijo. V teh vinogradih se je že leta in leta vršila selekcija vinske trte. Zdaj je že 30% vinogradov iz selekcijske trte. Tako delo je še dolgotrajno, rodi pa uspešno.

ki večkratno poplačajo vložen trud. Najprej izberejo med trjem trse, ki so pred trgatvijo pokazali posebno dobre lastnosti. Te trse označijo in jih skozi več let opazujejo, če so stalno odporni proti boleznim in mrazu in če obdržijo svojo rodnost. Trse, ki so skozi dva, tri leta pokazali stalno dobre lastnosti, nato precepijo na ameriško podlago v klonske nasade, kjer jih popolnoma ločene od drugega trtja vzgajajo naprej, da bi takoj dosegli najboljše poindence. Iz trsov, ki jih dobe po trikratni in celo večkratni selekciji, potem postavijo nove stalne vinograde. Jasno je, da je pridelek iz takih vinogradov mnogokrat večji in boljši kot iz starih neselkecilniranih vinogradov.

Za dvig naših vinogradov je poleg selekcije važen način vzgoje trtja in kako trse prirajamo. Tudi s te strani bomo delovali. Radgona za vzgled drugim in kmetom na poti razvoja našega vinogradništva. Državno posvetilo skuša postopoma opustiti starši, saj je naša država že prešla na štajerski način vzgoje, ki ne stane mo da je manj donosen, temveč je tudi zelo drag in zahteva veliko več stroškov. Na posvetstvu so začeli uvajati dva nova načina vzgoje, tako imenovana "kordonski" način in "Mosejev" visoki način. Ta dva postopka sta velike važnosti za obnovo naših vinogradov. Pri kordonskem načinu sade trte v razdalji $1,30 \times 1 \text{ m}$, namesto kol-

pa napeljejo žlico od kola na z
četku vrste pa do kola na kon
cu. Ze samo s tem, da ne up
rabljajo kolje, temveč žlice, da
hranijo 60.000 din na ha, kar
veliko zmanjša proizvajal
stroške. Deblo trte puste do vi
šine 40 cm od tal, dočim p
naši kmečki vinogradniki včas
deblo trte zelo nizko, kar om
goča lažje okuženje trte, zara
česar morajo trtje po večini
škropiti. To je pa zopet zve
n s večjimi stroški. Toda
tem, da pustimo 40 cm visok
deblo in da režemo na trtn
kordonih le krajše raznike, d
sežemo tudi večjo rodnost trs
Pridelek trsov se s kordonski
načinom vzgoje poveča do 30

stotkov. Posestvo ima že tri
orale vinogradov, preurejenih
na kordonski način.

Po Moserjevem načinu pa so letos na posestvu posadili šele prve trte. Ta način je za nas povsem nov. Po Moserjevem načinu sadimo trse v razdalji 1.20×3 m v pustimo deblo ras do višine 1.5 m. Če sadimo trse v večji razdalji in pustimo deblo zelo visoko, nam ni treba toliko prirezavati trte, ker se ne more povesiti do tal, podaljšamo trti življenjsko dobo, dosežemo večji pridelek in se izognemo nevarnosti trtne uši, ker je listje daleč od tal. Če sadimo trto v večji razdalji, bo tudi olajšano obdelovanje vinogradov s stroji. S tem, da bi lahko naše izredno visoke proizvajalne stroške zmanjšali, hkrati pa povečali proizvodnjo, bi veliko pripomogli našemu vinogradništvu k njegovemu gospodarskemu dvigu. Iz tega vidika so poskusi tega posestva zelo važni. Najte uspešno ali ne, eno nam je vsem jasno: da se moramo lotiti novih načinov vzgoje trte, da moramo zmanjšati visoke proizvajalne stroške in povečati pridelek, kajti cenenost južnih vin nas k temu sili.

"Naloga prav državnih posestev je, da pokažejo v agrarni proizvodnji, v vseh agrarnih panogah našemu kmečkemu človeku nova pota, po katerih lahko pride iz siromaštja in zaostalosti k blagostanju in napredku," je dejal tovariš Stefan Frangeš, ki skrbi za vinogradništvo na posestvu, ko je končal z razlaganjem teh novih načinov vzgoje trsa. Jasno je, da naš kmet zato danes gleda povsem drugače na državno posestvo.

Hkrati z modernim vinogradništvom ima posestvo tudi moderno kletarstvo. Na posestvu sami pridelujejo domača vina in se bavijo s proizvodnjo pečenega vina. Na vinarški razstavi v Mariboru je dobilo grofneradgsko državno posestvo za svoja odlična vina šest diplom in štiri prve nagrade.

Strokovna usposobljenost in nov delovni odnos vinogradarjev je omogočil, da so bili letos vinogradi na posestvu vzor obdelani in da postajajo vzor vsem drugim. S svojo podporo vodstvu državnega posestva bodo zagotovili uspehe začetih važnih poljskih del.

**DOPIŠNIKOM IN ČLANOM
JEDNOTE**

Kadar pišete Prosveti ali glavni urad SNPJ, ne pozabite v naslovu napisati podne ime vtilke 23 za besedo "Chicago". Na kuverti vselej napišite: Chicago 23. III. To bo olajšalo delo na čikaški pošti, nam pa po spešilo dostavljanje pošte.

1,304.0
5.0
130.0
10.0
293.1
205.1

Tu imate priliko dobiti stalno delo z visoko plačo. John Suture Corporation . . . svetovno največja izdelovalnica zdravniške "surgical suture" . . . priprave . . . potrebuje nadaljnjih delavskih moči za stalno delo. Začetna plača za šenske zdaj je \$8c na uro in \$1.00 na uro za moške delavce z priliko za povišanje, ko se vaša močnost poveča. Seveda, za nadurno delo se plača posebej.

293.4

205.50 potreba posebnih zmožnosti . . . si lahko predstavite delo za vse vaše življenje. Večina naših delavcev je s nami že mnogo let, mnogi od njih niso delali še nikjer drugje.

V naši prijazni jedilni sobi lahko

dobite dobra gorka jedila za manjšo od redne cene. Dobite zabavo s sodelavci. Pri nas damo čas tudi za zabavo, godbo ... pariže in sport.

udeležnost bolniške podpore so druge ugodnosti pri Johnson Suturo družbi. Mi vam preskrbimo uniforme obilo in peremo brez vaših stroškov od vaše strani.

Nahajamo se na 5001 West 67th Street, 83rd S. poulična karta vas

prilpelle do Lavergne Avenue in od tam je le kratek pohod do naše tovarne. Lahko pa vzamete tudi Cicero Bus do 87th Streeta in potem hodite zapadno dva bloka

PRIDITE TAKOJ ZDAJ

DIREKTNO DO 5001 WEST 67th St.

URAD JE ODPRT OD PONDELKA SKOZI DO PETKA OD 8:00 DO 5:00

JOHNSON SUTURE CORPORATION
5001 West 67th St. - Chicago

izdaja svoje publikacije in se posebno list Prosveta za koristi, ter potrebno agitacije svojih društev in članstva in za propagando svojih idej. Minkaher pa ne za propagando drugih podpornih organizacij. Vsaka organizacija ima običajno svoje glasilo. Torej agitatorični dopis in naslanjale drugih podpornih organizacij in njih društev naj se ne pošiljajo listu: Prosveta.

MRTVA SRCA

Povest
SPISAL DR. IVAN TAVČAR

(Nadaljevanje)

"Kako je, ljuba moja?" je vprašal milostivo. "Krasno imate tu na deželi!"

Pristopila sta bliže k meni. Friderik Avgust se je pričel ozirati po sobani, po kotih, po stro-pu in končeno je izpregovoril, odločno z nemilostivim glasom:

"Mon dieu! Paffy, zdi se mi, da! gotovo je, nikakor se ne motim, prepričan sem, da se je tu—odpustite mi izraz—pušil tobak!"

Te besede so veljale meni, ker sem rojena v stari obitelji Palffyjev, kar morda niste vedeli. Tedaj je vojvodinja Kornelija Amalija bledejša postala nego uniforma Njega Velikanstva. Plaho svoje oko je obrnila proti meni, ki ji pomagati nisem mogla.

Globoko sem se priklonila: "Ni mogoče, Velikanstvo!"

Že sem čutila, kako me je pričelo greti pri nogah. Ali za življenje svoje bi se ne bila pregonila tedaj!

"Ni mogoče, grofica?" In Njegovemu Velikanstvu je postal glas trd kakor jeklo; na čelu pa se mu je nabralo temnih oblakov in vedela sem, da se bo name razila nevihta.

"Vi gorite, kontesa, za božjo voljo!" je vzkliknil Friderik Avgust prestrašen. Počasi me je zapuščala zavest. Tudi je v tistem hipu prekoračil knez Aleksander prag sosednje sobe; bil je bled kakor mrtli.

"A," začudil se je vladar togotno, "Viste tu, Teano! Kako interesantno!"

Čula sem še, da je oni mrzlo odgovoril:

"Da, Velikanstvo! Cesarstva visokost mi je milostivo dovolila, da sem vzel trenutek, samo za trenutek, obiskati svojo nevesto, konteso Margerito!"

"Skrb mi bo, na cesarski moji besedi, skrb mi bo, da se kmalu poročita!"

Te nepopisno ironično izgovorjene besede Njegovega Velikanstva sem še čula, a potem je zavihral plamen krog mene ter mi ugasnil zavest.

Ko sem ozdravela, se je zgodilo, kar se je moralo zgoditi. Postala sem kneginja Teanska. Knez Aleksander mi je bil blag soprog; bil je pravi stebel življenju mojemu. Niti zdihovati ga nisem čula nikdar. Ko pa je ležal na smrtni postelji, je dejal skesano: "Margerita! Vsega dolga ti še nisem poplačal! In to edino, to mi gremi smrtno uro!"

Ali pomislite, da sem bila od tistega groznega trenutka hroma in da sem potem nikdar več na svoje noge opreti nisem mogla. Tega je sedaj več nego petdeset let, kar me kakor onemoglega prenašajo z mesta na mesto! In vendar je vse življenje svoje posvetil meni in kakor rečem, niti zdihovati ga nisem čula nikdar!

Kornelija Amalija, poklicana na kraljevi prestolu, je umrla še mlada, mlada in nesrečna! Meni pa je dano še vedno živeti in gledati v zorno ravan leto za letom! Da! da! Kornelija Amalija pa je umrla mlada in nesrečna! Vidite, ljubi moji, življenje je povsod eno in tisto: kelih grenke pijače, ki jo nam osladi samo notranja zadovoljnost. Ali ta je dar božji! ...

"To so vzorni ljudje, v resnici vzorni!" si je

dejal Bogomir, ko je tisti dan počasi jezdaril po zelenem logu proti Višavi.

Devetnajsto poglavje

In mein gar zu dunkles Leben
Strahlte einst ein süßes Bild:
Nun das süße Bild erlichen
Bin ich gänzlich nachtmüht.
H. Heine.

Tisto leto se je oglašila zgodnja zima in sneg je pokrival krajino v dobi, ko je druga leta še rumeno listje padalo z vej in zlatilo zemljo pod njimi. Dasi je bila jesen kratka, vendar je gospodu Ernestu Malcu donesla obilo dozorelega sadu. Brezuspšno se ni trudil med vročim poletjem. Kakor bi jo bil vihar raznesel po deželi, tako jadrno se je razširila vest, da je sam knez in škof Janez Evangelist obiskal Nižavo ter njenemu lastniku javno izročil najboljše versko izpričevalo. Pobožna srca so se topila v veselju o spokorjenem tem grešniku!

Ko je pričetkom jeseni stopil pred občinstvo z velikanskim podjetjem, so mu bile vse bogljubne duše vdane. Do tedaj je sekal Malčevemu blagostanju rudnik, o katerem se je v prejšnjih poglavjih že govorilo, globoke rane in polagoma je bil pogoltni starih trdnjakov obilo vreč, ki so ležale nekod v Vida Lesoveja železnih zabojih. Ravno isti rudnik pa je postal Ernestu Malcu kar čez noč vir neusahljivega dogodka. Mož je porabil čase, v katerih je živel. Seve, da je moral tajiti pri tem svoj značaj ter umoriti v sebi vsako stalno pripravljenost. A kaj če to v časih, v katerih sta špekulacija in sleparstvo, če sta se vedeli zaviti v tenčico hinavstva, bili prava in edina zapovednika nevedne in zaslepljene tolpe!

Z denarji, ki mu jih je našel stari Sodar, je "olepsal" Ernest Malec jarno in nekega jutra so zadel na posebno bogato žilo, ki je do sedaj nesrečnemu rudniku obetala najlepšo bodočnost. Takoj se je razneslo med narod, da tiči v Ernesta Malca rudniku neskončno bogastvo, in da ga je treba samo izgrebsti! Tudi se je dostavljalo, da Malec sam ničesar opravi ti ne bo mogel, ker nima zadostne zaklade, in da bi pač bilo najbolje, če bi večja družba stvar vzela v roke. Vsi pa so bili edini v tem, da korist dežele zahteva, da se ima kaj storiti!

Videlo se je torej vsakemu naravno, ko je pričetkom jeseni gospod Ernest Malec v družbi beležnika Sodarja osnoval delniško društvo, ki je prevzelo nalogo z rudnikom po vseh pravih in predpisih rudoslovja pametno in uspešno gospodariti in iz njega izkopati, kar bi se izkopal dalo! Zavladalo je splošno navdušenje in ko so umetno okrašene delnice zagledale beli dan, se je trgalo občinstvo zanje. Ko pa se je zvedelo, da se je sam knez Janez Evangelist vpisal v kolo delničarjev, ni se mogla ustaviti več reka različenega dobičkolovstva: kar se je v trudu dolgih let prihranilo, je moralo zapustiti skrite predale in se izpremeniti v lepo obrobjen delnico novega društva, ki se je potem v skrivni predal z večjim veseljem spravila nego poprej v trudu dolgih let težko prisluženi denar!

(Dalje prihodnjik.)

čaneja in velikega je bilo v vsem tem. Gledal sem, kako sleherna beseda odjekne v njihovih srcih. Skušal sem doumeti tudi najbolj zapletene pesniške metafore, in zdela se mi je čudna neskladnost med njihovim delom na polju in med temi pesniškimi metaforami. Morda ni vsega razumljivo; pa saj ni njihova krivda, ako je tako. Toda nekaj so razumeli: da je namreč vse to slovenska beseda.

Mi tu govorimo svoj materni, slovenski jezik, tudi ljubimo ga. Toda ta govorica je nam nekaj vsakdanjega, samo po sebi umevnega. Tam je slovenska beseda nekaj vse drugega. Tam ta beseda čara, opaja! Tam slovenska beseda ni samo sredstvo za občejanje, sporazumevanje, tam se ta beseda spreminja sproti v pesem. In ves čas sem imel občutek, da je v njihovi govorici nekaj lepih pesmi podobnega, toplega, sladkega, zvenečega. In drugače ne more biti v vasi, kjer so ljudje živeli v večni sužnosti, kjer so jim večno zapirali usta, kjer so ljudje darovali svoja življenja, prenašali vse trpljenje—mar samo za goli kruh? Mar samo za golo svobodo? Za vse to in še za lepoto svoje besede. Kako bi moglo biti drugače, ko pa so Rihemberk do tal požgali; ampak Rihemberčani kljub svoji požgani vasi pridejo in zapojejo svojo, zares svojo pesem "Zakaj nazaj?"

Zares, kam nazaj? V svojo požgano vas? Kljub vsemu?

Da, nazaj v planinski raj!

To pesem sem imel rad, ko sem bil mlad. Potem sem pozabil nanjo, našel sem mnogo drugih, pomembnejših, sodobnejših pesmi. Zdaj so mi jo odkrili Rihemberčani.

Bila je mesečna noč. Dehtelo je po pomladi. Prek globeli, kjer so se na pobočjih videle cvetoče češnje, vsaka kakor en sam velik cvet, je stala visoka gora, samo kot strašna, mrka, očarljiva stena, in za to goro je Rihemberk, in tja si je nekoč želelo Gregorčičovo utrjeno srce. Takrat vas ni bila požgana in Gregorčiča so vlekle gore. Ampak če bi bila vas požgana, bi pel o gorah in o požgani vasi. Rihemberčani so peli o gorah in so mislili tudi na svojo požgano vas, kamor jih tako neodoljivo vleče ... vleče ...

"Mladostnih dni spomin ..."

Mladostnih dni spomin na vas, ki je zdaj požgana, spomin na planine, ki še stoje, spomin na tvojo rodno grudo, na cvetoče breskve in češnje ... in tega spomina ni mogoče ubiti.

Rad imam petje. Toda če pojo ljudje, ki so v vojni izgubili svojo vas in si žele nazaj, potem je težko izraziti vsa trpka in vendar vzvišena čustva, ki te prevzamejo. In če jo zapoje Primorci z vsem svojim vročim čustvom, potem je to še mnogo lepše. Lahko, da kje na svetu ljudje lepše pojo, toda tako iz srca, kakor so zapeli Rihemberčani to pesem, še nisem slišal peti. Hvala jim za to lepoto!

Zdaj vem, dežela pesmi je to. Zdi se mi, da tam ni vprašanja o tem, ali zna kdo peti ali ne, marveč samo, kakšen glas poje. Mislim, da pojo vsi brez izjeme, samo v glasovih se razlikujejo, v lepoti ne. Lepo vsi poje, če bolj s čustvom. Naši Prekmurci pojo zateglo, utrjeno, z nizkimi, težkimi glasovi. Na Primorskem, se mi zdi, pojo dekleta vsaj za oktavo više, ampak občutek imam, da bi lahko pele še više. Nekoč je nekoč dejal, da pojo kakor slavci. Ne, pojo kakor ljudje, ljudje s prepornim srcem, čisto, opojno. Rekel sem, da se mi zdi, da ljudje pojo, kadar govorijo. Se več: zdi se mi, da govorijo zato, ker se govorica sproti spreminja v pesem, in smeh ni več smeh, ampak prav tako pesem. Odpreš usta in če poješ, vse je pesem.

Kjer je sonce, kjer je večna pesem, mora biti tudi duševno zdravje, mora biti vedrina. Za hoče se ti, da bi srkal vase to vedrino in to pesem, da bi se obujal z njo. Tu nam le prečesto vsega tega manjka. Ne vem, zdi se mi, da se včasih že kar namenoma naduto držimo, da se že ne znamo zasmijati, ne zato, ker bi nam bilo neznosno na svetu, marveč ker smo se v starih časih tako navadili, ko smo se bali, da ne bi bili dovolj dostojanstveni pred preprostimi ljudmi. Bog sam

vedi, zakaj še danes včasih nosimo s seboj te svoje mrke, hudo zamišljene obraze, neredko že kar ohole, kakor bi bili zaljubljeni v to svojo nepotrebnost. Minil je vendar čas, ko je bilo treba s takimi obrazi plašiti preproste ljudi! Imamo za sabo mnogo trpljenja, ob naši poti štiri leta nazaj so sami grobovi. Toda bodočnost pred nami je vendar svetla, lepa. Ni treba lahkomišelnega smeha, toda v veri v svojo bodočnost se vendar lahko tudi nasmejemo, in v sproščenosti, ki smo jo doslegli, smemo iz srca zapeti. Rihemberčani so brez strehe in vendar njihovo srce še vedno pozna pesem. Človek, ki ni okrnjen, se mora včasih zasmijati, mora včasih zapeti!

Tudi iz svoje književnosti ne smemo pregnati vedrine in smeha, nasprotno, poiskati jo moramo! Zakaj ne bi napisali tudi nekaj vedrega, veselega, lepšega? Nekaj takega, pri čemer se bo srce slehernega sprostilo v radosti nad življenjem?! Pesem in povest, ki ju bomo pisali, morata v človeku utrjevati njegovo veliko vero, morata mu nuditi radosti, sproščene in lepega smeha. V svoji književnosti bomo morali najti pot do te vedrine in radosti!

Prišel bo čas, ko se bo ta dežela vključila v okvir našega življenja, kamor edino spada. Dasi so zelo redki, so vendar ljudje pri nas, ki pričakujejo od nje, da nam bo prinesla bogastva, poleg bogastva pa tudi pomaranč, citron, terana in ne vem česa, ker gledajo na svet samo skozi trebuh ali žep, na koristi, ki se dajo vstaviti v številke in spremeniti v denar. Primorska nam ne bo prinesla tega v obilju. In niti ne gre za to. Prinesla nam bo neko drugo vse večje bogastvo: svoje duševno bogastvo. To se sicer ne da spraviti na denarno enoto, zato pa je neprecenljivo! Često govorimo o okrnjeni Sloveniji zaradi Primorske. Meni pa se zdi, da bi morali govoriti tudi s tem v zvezi o okrnjenem slovenskem človeku, o njegovem okrnjenem značaju. Bistvo slovenskega človeka, njegov značaj bo postal popoln in celoten šele, ko se bo zli z značajem primorskega ljudstva. Mnogo bogastva bomo dobili od tam! Ne gre za naravno bogastvo, niti za pomaranče, citrone in kraški teran in ne vem kaj še, gre tudi in predvsem za to duševno zdravje, za to vedrino! Potrebno nam je vse to!

Prišel bo čas, ko bodo padle meje in bo primorsko ljudstvo prišlo k nam. Vsi hrepenijo po tem, da bi nas obiskali, vsi bodo prišli, kakor danes nas vleče k njim, od koder se vrnemo očiševljeni, bogatejši. Nisem ne zahtevalo od nas, najmanj pa česa nemogočega. Toda oni čutijo, od otroka pa do starca, da so tu pri nas doma, da je Slovenija njih dom in brezmejno hrepenijo, da se nekoč vrnejo domov k nam v ta naš, v ta svoj dom. Ko se bodo torej vrnili domov, k nam, naj bo tako da bodo res doma! Ne ubijajmo njihove vedrine, njihove lepe pesmi, njihovega smeha, prisvojimo si vse to, ukradimo jim to njihovo bogastvo, saj ga imajo v izobilju, njim bo od vsega še vedno dovolj ostalo!

Slovene Records

10-inch records 79c C.O.D. plus postage
B-001 Ringelispil, polka
Vesela vdova, polka
Zidana Marica, polka
Zeleni hribi, valček
Toni Omerzo Orchestra
C-411 Prijubljena polka
Po polj ava se sprajajala, val.
Kusar's Orchestra
C-1120 Beer Barrel polka
Helena polka — Emilia polka
Sula's Musette Orchestra
V-28025 Po jesteru bliz Triglav
Oh, oh ura še bije
V-28026 Jurij Benko vzemi Lenko
Pobit sem star šele 18 let
V-28027 Pa kaj to more biti
Mene pa glava boli
V-28028 Milnar, narod, pesem
Vsi so prihajali
Mirko Jelacik, tenor

12-in. records \$1.25 C.O.D. plus postage
V-78001 Zlata poroka, Del 1.
Zlata poroka, Del 2.
V-78002 Kadra imajo vsi Jožeti god
Botrinja, Christening party
"Adria" in Hojer Trio
Write for free catalogue of all new

SLOVENE RECORDINGS

to
PALANDECH'S
536 S. Clark Street, Chicago 5, Ill.

V Prosveti so dnevne svetovne in delavske vesti. Ali jih čitate vsak dan?

Razni mali oglasi

GLEN ELLYN
3 1/2 rooms. Numerous out buildings. Well landscaped. All kinds fruits, berries, trees & shrubs. Deep well. Finnish steam bath. 5 acres. \$11,500.
E. C. STOKBURGER
Call Glen Ellyn 345

CLEANING WOMEN

5:30 PM to 1:30 PM Monday through Friday. Temporarily Saturday afternoons 1 to 5 PM.
71c per hour 1st 6 months
73c per hour 2nd 6 months
75 1/2c per hour after one year
Excellent opportunity for young women.

STANDARD OIL CO.

Room 502
910 S. MICHIGAN AVE.

CUPOLA TENDERS

EXPERIENCED
Continuous Pouring Operation
Clean Modern Grey Iron Foundry

HURLEY MACHINE CO.

2125 S. 54th Ave.
CICERO, ILL.

Employment office open Monday through Friday 8 to 4:30 PM. Saturday until 1 PM.

MILLINERY SALESLADY

Excellent opportunity for really good earnings with large firm.

CONSOLIDATED MILLINERY CO.
18 S. Michigan
Mr. Smoller

GIRLS

For punch press and kick press
No experience necessary
Safe jobs, good pay
Varied work
48 hours week
Time and half over 40 hours

Western Name Plate

4638 W. Huron St.

WANTED WOMEN

No experience necessary
on all 3 shifts in Molding Dept. Also girls for full or part time for packing and assembling plastic parts. All night work. No lifting required. Very pleasant surrounding. Good starting pay. Come in and arrange to work a few hours a day for that extra vacation money. Apply:

AMERICAN MOLD PRODUCTS

1644 N. Honore St.

UPHOLSTERERS

and
FINISHERS
Steady work all year round
High rate of pay
and many other benefits
Apply immediately:

YORKTOWN SHOP

150 S. First Street
Highland Park, Ill.
or phone Highland Park 4086

AGITIRAJTE ZA PROSVETO!

NAROČITE SI DNEVNIK PROSVETO!
Po sklepu 12. redne konvencije se lahko naroči na list Prosveto. Priloge eden, dva, tri, štiri ali pet članov iz ene družine ki eni naročnik. List Prosveta stane za vse enako, za člane ali nečlane \$6.00 na eno leto naročnino. Ker pa člani še plačajo pri assessmentu \$1.20 na teden, se jim to prišteje k naročnini. Torej sedaj ni vroka, reči da je list predrag za člane SNPJ. List Prosveta je vaša lastnina! Gotovo je v vsaki družini nekoč, ki bi rad čital list vsak dan.

Pojasnili—Vselej kakor hitro kateri teh članov preneha biti član SNPJ, ali če se preseli proč od družine in bo zahteval sam svoj list teden, bode moral tisti član iz dotične družine, ki je tako skupno naročena na dnevnik Prosveto, to takoj naznaniti upravitelju lista, in obenem doplačati dotično vsoto listu Prosveta. Ako tega ne storijo, tedaj mora upravitelju znati datum za to vsoto naročnina.

Cena listu Prosveta je:

Za Združ. države in Kanado \$6.00
Za Chicago in okolico je \$7.50

1 teden in 4.80
2 tednika in 3.60
3 tednike in 2.40
4 tednike in 1.20
5 tednikov in nič

Za Evropo je \$6.00

Izpolnite spodnji kupon, priloge potrebno vsoto denarja ali Money Order v pisnu in si naročite Prosveto. List, ki je vaša lastnina.

PROSVETA, SNPJ.

2857 So. Lawndale Ave.
Chicago 23, Ill.

Priloženo pošiljam naročnino za list Prosveto vsoto \$

1. Ime Čl. družine št.
Naziv

Ustavite teden in ga pripilite k moji naročnini od sledenčih članov moje družine:

2. Čl. družine št.
3. Čl. družine št.
4. Čl. družine št.
5. Čl. družine št.

Mesto Driave

Nov naročnik ☐ Star naročnik ☐

Dežela pesmi

Miško Kranjec

(Nadaljevanje in konec)

II.

Bil sem v Šempasu in Brjah. Drugi so šli v Herpelje v Istri.

Šempas je prav tako ogromno lastovije gnezdo, kakor vse druge vasi priлеpljeno na rahlo dvigajoče se pobočje. Sive primorske hiše, stisnjene v veliko gmo-to. Dvesto pet in dvajset hišnih števil, sto osemdeset družin, okrog osem sto ljudi, ako se ne motim. Od teh dve sto dva in devetdeset pri partizanih, tako so mi rekli, pet in šestdeset jih je bilo v taboriščih, tri in trideset jih je padlo in še štirje talci. Bogata vas po žrtvah! V njej živijo kmetje. Poleg kmečkih ljudi sta samo še dve učiteljici in dva duhovna.

Pa se pelješ v tako vas recitirati in nič ne veš, kako bo. Veš samo, da je delavnik in da v Šempasu ljudje zdaj, ko je pomlad, delajo in ne morejo prav nič misliti na recitacijski večer.

Vonj bujno cvetočega drevja, vonj zelenja in vonj preorane zemlje prepaja dolino. Ogromni slavaloki iz brinj se dvigajo nad cesto in kažejo, da bi tudi tu mimo morala iti komisija. Čakali so jo ves čas, a je ni bilo. Konec koncev—kaj drugega naj bi videli kakor brezmejno zavest in ljubezen tega ljudstva do rod-

ne grude? To je gotovo največji dokaz na tem svetu, toda ali je to dovolj?

Ljudje so ob mraku še delali na polju, ali pa se že vračali. Sprejela so nas dekleta s cvetjem in godba nam je zaigrala. Tam imajo povsod godbo. Slišal sem zgodbo o sedmih godcih, ki so odšli k partizanom, pa se ni vrnil nobeden. Ko sem vprašal koga pričakujejo z godbo, so rekli, da slovenske književnike. Morda se je prvič v zgodovini, prav gotovo pa v slovenski zgodovini prvič zgodilo, da je kmečko ljudstvo pričakovalo književnike, in celo še z godbo. Vajeni smo, da ljudje vzklikajo političkom ali vojakom, toda v Brjah so dan kasneje vzklikali književnikom in klicali so Otonu Župančiču, čeprav ga ni bilo tam!

Ljudje so se vračali s polja, z dela, naglo opravili doma najnujnejše in nato prihajali narrecitacijski večer. Prihajali so tudi iz cone "A". Skoraj dve uri daleč. Postalno mi je mučno ko sem zvedel, od kod prihajajo in skrbelo me je samo to, ali bomo tem ljudem za njihovo dolgo pot mogli dati nekaj, kar bo vsaj malo poplačalo ta trud? Ali bomo tem ljudem, ki tako rekoč s polja prihajajo naravnost sem, mogli dati vsaj malo toplega in lepega? Dokaj sem že napisal v življenju, a še nikdar me ni bila taka skrb, ali bo to, kar bom nudil ljudem, moglo ogreti vsaj malo njihova srca, kakor

me je zaskrbelo v Šempasu. Samo nekaj lepega, velikega, njihovemu srcu bliskega bi moglo poplačati vso to njihovo dolgo pot.

Dvorana se je prenapolnila, toda nazadnje se je zunaj zbralo več ljudi, kakor jih je bilo v dvorani in smo se preselili vsi pod večerno pomladno nebo.

Ko smo nedavno recitali v Trliču na Gorenjskem, v mestu, ki ima nekaj tisoč prebivalstva z delavstvom vred, se je zbralo vsega nekaj nad dve sto ljudi. Bilo je kar dovolj. Nekoč se jih v Ljubljani ni zbralo več. V Šempasu, kjer je skoraj tisoč ljudi, se je zbralo nad dva tisoč poslušalcev, prav toliko jih je bilo dan kasneje v Brjah, ki so še manjše. Kmečki ljudje. Primorsko ljudstvo.

Na političnih sestankih v Prekmurju mi je bilo vedno mučno, da so me zaradi vseh mogočih zaprek morali ljudje čakati včasih kar po celo uro, celo še več. V Brjah so nas ljudje zaradi nespornazuma čakali od petih do devetih, in nato bili tam še čez enajsto. Ko smo prišli, niso godrnjali, vzklikali so in peli. Ampak človeku vendar le ni vseeno in se nazadnje vpraša: kako, zakaj so čakali?

V Šempasu sem gledal v obraz ženskam, ki so stale okrog nas, ko smo brali. Njih obrazi so zažareli. Zdaj je nasmejal nanje, zdaj so se jim nenadoma razlile solze po licih. Nekaj sve-

Razni mali oglasi

AUTOMOBILE PARTS
with United Motor Parts
Experience not necessary
SOUTH SIDE AUTOMOT CO., INC.
Cal 1626 2521 S. Indiana

FURNITURE

FINISHERS
EXPERIENCED
STEADY WORK
GOOD PAY
2127 S. Racine Ave.

SHEET METAL WORK

WHITE METAL CAST
GOOD WAGES
STEADY EMPLOYMENT

CENTRAL METALL

GASKET CO.
2333 LOGAN BLVD.

Silk Lamp Shade

Makers
Wonderful opportunity for educated women to earn the high pay in modern factory, local Loop. Paid vacations and other benefits. Apply immediately.

235 S. Wabash

BLOOM LAMP SHADE

Neat Jackson Blvd.

TOOL & DI

MAKERS
AND RADIO TECHNICAL
Mechanical and Electronic
Experience desired
REAL OPPORTUNITY
ALLADIN RADIO
IND.
501 W. 35th Street

ALI GLEDATE ZA DOB

PLAČO IN STABILNOST
Telefon kompanija ima takih prilik

HIŠNICE

(JANITRESSES)
Takoj od začetka plača 72 1/2 uro, po treh mesecih 77 1/2 uro in po šestih mesecih po 82 1/2 uro

ŽENSKJE ZA ČIŠČENJE V

DELIH MESTA
Delovne ure od 5:30 pop. do ure ponoči.

Oglasite se pri

ILLINOIS BEL

TELEPHONE COMPANY
v uposlovalnem uradu za in v prtilju

309 W. WASHINGTON